Finnwatch ry:n lausunto
talousvaliokunnalle
7.10.2021

**Asia: E 102/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston selvitys - Kestävän rahoituksen strategia**

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua talousvaliokunnalle valtioneuvoston selvityksestä koskien EU:n kestävän rahoituksen strategiaa.

Kestävää rahoitusta edistävät uudistukset ovat ratkaisevassa roolissa, kun eurooppalaista yhteiskuntaa muutetaan ekologisesti kestäväksi. Finnwatch pitää tärkeänä ja arvokkaana EU:ssa viime vuosina tehtyä työtä, jolla pyritään varmistamaan, että kestävyyskriisin ratkaisut erottuvat rahoitusmarkkinoilla sellaisista sijoituskohteista, jotka rakentuvat ympäristölle haitallisen toiminnan jatkumiseen.

Kestävän rahoituksen strategian kohdalla olennaisin kysymys koskee niin sanottua kestävän kehityksen rahoituksen taksonomiaa eli sitä, millaiset toiminnot on luokiteltu kestäviksi ja millaiset kestämättömiksi. Taksonomian erkaneminen ilmastotieteestä on vaarassa nakertaa sen uskottavuutta ja tehdä lopputuloksesta epäjohdonmukaisen.

Fossiiliset polttoaineet ovat ilmastokriisin perimmäinen syy. Tästä huolimatta komissio harkitsee taksonomian laajentamista fossiiliseen maakaasuun. Se, että fossiilisiin polttoaineisiin kohdistuvat investoinnit laitettaisiin taksonomiassa ilmastokriisiä torjuvien ratkaisujen rinnalle, vaarantaa koko järjestelmän uskottavuuden.

Seuraavassa käsittelemme ensin kestävään talouteen siirtymisen rahoitusstrategiaa yleisesti ja lopuksi valtioneuvoston selvityksessä esiteltyä Suomen kantaa.

## Kestävään talouteen siirtymisen rahoitusstrategia

Kestävä rahoitus nojaa kolmeen osatekijään: kestävän toiminnan luokitusjärjestelmään, tietojen antamisen kehykseen ja niin sanottuihin sijoitusvälineisiin. Luokitusjärjestelmän eli niin sanotun taksonomian tavoitteena on komission mukaan “tieteeseen perustuva” yhteinen kestävyyden määritelmä, jolla voidaan suojautua viherpesulta. Tietojen antamisen kehys määrittää, mitä tietoja “rahoitusalan yritysten ja rahoitusalan ulkopuolisten yritysten on annettava ympäristötehokkuuden tasostaan”. Sijoitusvälineitä koskeva osatekijä kattaa muun muassa sijoitusvälineiden vertailuarvot, standardit ja merkinnät.[1]

Valtioneuvoston selvityksen kohteena on komission heinäkuussa 2021 antama kestävän rahoituksen strategia, jossa “määritetään neljä keskeistä osa-aluetta, joilla tarvitaan lisätoimia, jotta rahoitusjärjestelmä voi joka suhteessa tukea talouden siirtymistä kohti kestävyyttä”. Nämä neljä osa-aluetta ovat: 1) siirtymän rahoittaminen, 2) osallistavuus, 3) rahoitusalan häiriönsietokyky ja osallistuminen, sekä 4) “maailmanlaajuinen tavoitetaso”.

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0390&from=EN



Finnwatch ry, Malminrinne 1 B, 00180 Helsinki
www.finnwatch.org

Siirtymän rahoittamisessa avainasemassa on sijoitusvirtojen ohjaaminen ympäristön kannalta kestävään toimintaan, missä niin sanottu taksonomia, eli näiden toimintojen luokittelu, on olennaisessa asemassa. Strategian mukaan taksonomiaa "täydentävä delegoitu säädös kattaa myös maakaasun ja siihen liittyvät teknologiat siirtymätoimintana siltä osin kuin ne kuuluvat EU:n luokitusjärjestelmäasetuksen 10 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan".

Kyseisen kohdan mukaan "taloudellista toimintaa, jolle ei ole teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoista vähähiilistä vaihtoehtoa, pidetään ilmastonmuutoksen hillintää merkittävästi edistävänä, kun se tukee siirtymistä ilmastoneutraaliin talouteen noudattaen kehityspolkua lämpötilan nousun rajoittamiseksi 1,5 °C:seen esiteollisella kaudella vallinneisiin tasoihin verrattuna, myös lopettamalla asteittain kasvihuonekaasupäästöt, erityisesti päästöt kiinteistä fossiilisista polttoaineista"[2]. Tarkempina kriteereinä mainitaan, että toiminnan päästöt vastaavat alan parasta suorituskykyä, eikä se haittaa vähähiilisten ratkaisujen käyttöönottoa tai aiheuta lukkiutumista hiili-intensiivisiin omaisuuseriin.

Finnwatch katsoo, että maakaasun käytön edistäminen on ristiriidassa kestävän rahoituksen tavoitteiden kanssa. Ilmastokriisin ratkaisu edellyttää nopeaa irtautumista fossiilisesta energiasta, ja siten on pidättäydyttävä tukemasta ratkaisuja, joissa siirrytään fossiilisesta polttoaineesta toiseen. Pariisin sopimuksen tavoitteissa pysyminen edellyttää useiden selvitysten mukaan energiainvestointien nopeaa ja massiivista suuntaamista puhtaaseen teknologiaan[3]. Esimerkiksi kansainvälisen energiajärjestö IEA:n tuore raportti osoitti, että sen niin sanottu nettonollaskenaario tarkoittaa, että nykyisen maakaasun käytön tulee puolittua 2050 mennessä. Tästä huolimatta uuteen fossiiliseen maakaasuinfrastruktuuriin virtaa yhä valtavasti rahaa[4]. On myös muistettava, että maakaasun jättäminen taksonomian ulkopuolelle ei estä siihen kohdistuvia investointeja, vaan pelkästään heikentää niiden kilpailukykyä suhteessa aidosti kestäviin investointeihin. Siltä osin kuin maakaasua tarvitaan siirtymävaiheen ratkaisuna, sen suhteellinen kilpailukyky vieläkin suurempipäästöisiin vaihtoehtoihin verrattuna tulee varmistaa riittävän tiukalla päästöjen hinnoittelulla niin nykyisessä päästökaupassa kuin myös sen ulkopuolella esimerkiksi rakennusten erillislämmityksessä. Esimerkiksi nykyisessä päästökaupassa tulisi varmistaa päästöjen riittävä hintataso pienentämällä markkinoilla olevaa ylijäämää käyttämällä ja kiristämällä siihen soveltuvia mekanismeja (kertapoisto, markkinavakausvaranto ja vähennyskerroin).

Kestävän rahoituksen strategian tulisi olla työkalu, jolla varmistetaan, että myös sellaiset päästöttömät vaihtoehdot, jotka eivät vielä jostain syystä ole "teknisesti ja taloudellisesti"

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R0852&from=EN
[3] https://www.nature.com/articles/s41560-018-0179-z ja https://iea.blob.core.windows.net/assets/beceb956-0dcf-4d73-89fe-1310e3046d68/NetZeroby2050-ARoadmapfortheGlobalEnergySector_CORR.pdf
[4] https://energymonitor.ai/finance/risk-management/exclusive-natural-gas-data-reveals-trillions-of-dollars-of-upcoming-gas-projects



Finnwatch ry, Malminrinne 1 B, 00180 Helsinki
www.finnwatch.org

toteuttamiskelpoisia, etenevät. Siten Finnwatch ei kannata komission aikeita harkita luokitusjärjestelmän laajentamista siten, että siinä ”otettaisiin huomioon taloudellinen toiminta, jonka ympäristötehokkuus on keskitasoa”. Sen sijaan on kannatettavaa, että taksonomiaa laajennetaan siten, että se “kattaa loput neljä ympäristötavoitetta eli veden, biologisen monimuotoisuuden, ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja kiertotalouden”.

Strategian muut osa-alueet edistävät kestävää siirtymää kannatettavalla tavalla. Näihin kuuluvat muun muassa digi- ja neuvontapalvelut pk-yritysten kestävyystoimien tukemiseksi, luonnonkatastrofeihin liittyvien vakuutuspuutteiden kartoittaminen sidosryhmien kanssa ja ilmaston ja biologisen monimuotoisuuden valtavirtaistamista EU:n talousarviossa. Komissio aikoo myös tehdä aloitteen yritysten kestävästä hallintotavasta, jotta varmistetaan, että yritykset hallitsevat kestävyysriskejä ja hyödyntävät kestävyyteen siirtymisen tarjoamia mahdollisuuksia.

Aloite yritysten kestävästä hallintotavasta sisältää myös ehdotuksen ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta asianmukaisen huolellisuuden velvoitteesta, eli yritysvastuulaista. Suomi on aiemmassa komission kuulemisessa ilmoittanut suhtautuvansa hallitusohjelman mukaisesti “myönteisesti EU-tasolla säädettävään yritysvastuuseen, jossa otetaan huomioon eri kokoiset yritykset ja kansainväliset arvoketjut. Sääntelyn tulisi olla sitovaa ja arvoketjut kattavaa.” Edelleen Suomen julkilausuttu kanta on, että sääntelyn tulee olla horisontaalista ja “YK:n ohjaavien periaatteiden mukaisesti huolellisuusvelvoitteen tulee sisältää ihmisoikeusvaikutusten ja -riskien kartoittaminen, velvollisuus lopettaa haitallisia vaikutuksia aiheuttava toiminta sekä velvollisuus ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.” Sen sijaan Suomi ei ole ottanut kantaa lain henkilölliseen soveltamisalaan tai toimeenpanokeinoihin. Finnwatchin näkemys on, että yritysvastuulain tulee koskea mahdollisimman laajasti kaikkia Euroopassa toimivia yrityksiä ja sisältää niin hallinnollisia, siviilioikeudellisia kuin rikosoikeudellisia toimeenpanokeinoja. Erityisen tärkeää on, että laki edistää yritystoiminnan haitallisten vaikutusten uhrien pääsyä tehokkaiden, oikeudellisten korjaavien toimenpiteiden piiriin, mukaan lukien vahingonkorvaukseen.

On erityisen hyvä, että strategiassa tunnistetaan kestävyyskriisin aiheuttama tarve oikeudenmukaisen siirtymän varmistamiseen ja linjataan työstä, jonka tavoitteena on selkeyttää kestävään rahoitukseen liittyviä sosiaalisen ulottuvuuden indikaattoreita, jotka “koskevat sekä ilmastoon ja ympäristöön liittyviä pääasiallisia haittavaikutuksia että merkittävimpiä kielteisiä vaikutuksia sosiaalisiin ja työntekijäkysymyksiin, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja korruption ja lahjonnan torjuntaan.” Sijoittajien mahdollisuutta kantaa uskottavalla tavalla vastuunsa indikaattoreiden toteutumisesta ja seurannasta on tuettava saattamalla mahdollisimman nopeasti voimaan edellä kuvattu kunnianhimoinen yritysvastuulaki.

On myöskin hyvä, että komissio tunnistaa sen, että “ilmastonmuutoksen fyysiset vaikutukset ja biologisen monimuotoisuuden häviäminen aiheuttavat riskejä, jotka voivat olla järjestelmäriskejä, eivätkä välttämättä näy yksittäisten varojen tasolla” ja tukee tällaisten



Finnwatch ry, Malminrinne 1 B, 00180 Helsinki
www.finnwatch.org

kestävyysriskien huomioon ottamista tilinpäätöksissä ja kirjanpidossa muun muassa edellyttämällä, että ESG-tekijät sisällytetään johdonmukaisesti pankkien riskienhallintajärjestelmiin ja valvontaan.

**Suomen kanta**

Selvityksessä todetaan, että “(m)onet strategian sisältämät toimet ovat yleisellä tasolla lähtökohtaisesti tuettavia, mutta on huomioitava, että toimet voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Tämän takia Suomen kannat etenkin strategiassa mainittuihin lainsäädäntöehdotuksiin muodostetaan myöhemmin erikseen, kun kyseiset sääntelyehdotukset annetaan ja niiden lopullinen sisältö ja yksityiskohdat ovat tiedossa.”

Sen sijaan, että Suomi jää odottamaan sääntelyehdotuksien lopullista sisältöä, Suomen tulisi pyrkiä vaikuttamaan siihen, että yksityiskohtaisemmasta sääntelystä tulee kestävää kehitystä tieteeseen perustuvalla tavalla tukevaa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi selväsanaista linjausta siitä, ettei maakaasuinvestointeja tule laskea kestäväksi rahoitukseksi, sekä siitä, että yritysvastuulain tulee koskea mahdollisimman laajasti kaikkia Euroopassa toimivia yrityksiä, kattaa yritysten koko arvoketjut ja sisältää niin hallinnollisia, siviilioikeudellisia kuin rikosoikeudellisia toimeenpanokeinoja.

Siltä osin kuin maakaasua tarvitaan siirtymävaiheen ratkaisuna, sen suhteellinen kilpailukyky vieläkin suurempipäästöisiin vaihtoehtoihin verrattuna tulee varmistaa päästöjen hinnoittelulla. Riskiä siitä, että fossiilisen polttoaineen hyväksyminen ilmastoratkaisuksi vesittää taksonomian ja samalla myös koko kestävän rahoituksen strategian uskottavuuden, ei tuoda esiin valtioneuvoston kannassa. Suomen kannan tulisi olla yksiselitteisesti se, ettei uusia investointeja fossiiliseen energiajärjestelmään tule hyväksyä kestävän rahoituksen viitekehykseen.



Finnwatch ry, Malminrinne 1 B, 00180 Helsinki
www.finnwatch.org